

Magyar László András

AZ ORR ÉS A HÍMTAG

Az emberi testet mikrokosmosznak („kis rend”-nek) tartó – elsősorban asztrológikus, illetve a melothészia-teórián¹ alapuló – elméletek szerint nem csupán a nagy rend (makrokosmosz) tükröződik vagy jelenik meg valamiképpen az emberi organizmusban, hanem az emberi test egyes részei is kapcsolatban állnak egymással. E megfeleléseket az egyik legrégebbi antropológiai tudomány, a fiziognómia is számon tartotta. A fiziognómia „segédtudományai”, a khiromantia (kézisme), a metoszkópia (arcisme) vagy az onükhoszkópia (körömisme) alaptételei hasonlóképpen effajta megfeleléseken alapulnak. A fiziognómiák és a későbbi alkattanok Polemóntól Pseudo-Arisztotelészen, Fluddon, Lavateren, Gallon, Caruson, Lombrosón át Kretschmerig – és Buday Lászlóig – egytől egyig állítják, hogy az emberi test alakzatai valamilyen párhuzamban állnak egymással. Egyes alternatív gyógymódok és diagnosztikák Péczely írszdiagnosztikájától, a földiagnosztikán át a talpreflexológiáig pedig szintén ezen az elven alapulnak.

A testrészek közti kapcsolatok és párhuzamok talán legismertebb és a modern néphitben is eleven életet élő² elmélete szerint a férfi nemi szerv és az orr formája, mérete valamiképpen megfelel egymásnak. E különös teória nyomát már a császárkori latin irodalomban is meglelhetjük. Martialis (42–102) EPIGRAMMÁI-nak VI. könyvében, a Papilushoz írott 36. epigramma ugyanis a következőképpen szól:

*„Mentula tam magna est, tantum tibi, Papile nasus,
ut posses, quoties arrigis, olfacere”
„Akkora épp farkad, mint orrod, Papilus, ekképp
megszimatolhatod őt, hogyha felállva mered.”³*

Igaz, e szöveg nem utal egyértelműen a nemi szerv és az orr szükségszerű, csupán formai kapcsolatára. Az egyértelmű párhuzam valószínűleg első említése sokkal későbbi, már a XIII. századból való. A II. Frigyes császár köréhez tartozó⁴ Michael Scotus († 1235) DE SECRETIS NATURAE című munkájában ugyanis először olvashatjuk a később közismertté vált leoninuspárt:

*„Ad formam nasi dignoscitur hasta Priapi,
ad formam pedis cognosces vas mulieris.”
„Orrot néz, s ki-ki látja, mily a priáposzi dárda,
s még szemléli a lábát, sejtí a nő micsodáját.”*

A két sornak még számos variációja ismert, például ez a hexameterpár (már nem leoninus!):

*„Noscitur ex labiis, quantum sit virginis antrum,
Noscitur ex naso, quanta sit mentula viri”⁵
„Ajkaíróól látod, mily mély a leányka üregje,
orráról látod, hogy a férfi dorongja milyen nagy.”*

Vagy:

„*Per formam nasi cognoscitur hasta Baardi.*⁶
Oris fert labium, quantum sit virginis antrum”⁷
 „Orrából kitalálod, mekkora farku barátod.
 Jelzi a lánynak az ajka, hogy micsodája mifajta.”

A Salvatore De Renzi által összeállított COLLECTIO SALERNITANÁ-ban a versike négysorosra bővül:

„*Ad formam nasi dignoscitur hasta Priapi*
Ad formam pedis cognosces vas mulieris
Noscitur ex pede quantum sit virginis antrum
Noscitur ex naso, quanta sit hasta viri”⁸

Itt tehát a korábban idézett versikék kombinálódnak, és kombinálódik a negyedik sor pentameterére is az első két sor szabályos és a harmadik sor hibás leoninusával. (Ebből is látható, hogy a négysoros vers utólagos összeállítás, s hogy ilyen formában nem lehetett eredeti.) A COLLECTIO szövegei egyébként De Renzi szerint a X–XIII. század közt születtek.

Másutt az antrum (‘barlang’, ‘üreg’) a vulva (‘női nemi szerv’) szóval cserélődik: a lényeg azonban marad ugyanaz.⁹ Scotus teljes szövege – talán érdemes idézni – a következőképpen szól: „*Ha például látunk egy férfit, megfelelő ítéletet alkothatunk róla, és ugyanígy áll a helyzet a nővel is. Például látvány alapján a hosszú és vastag orr nagy hímtagot jelent és fordítva. Ezért is mondják találóan, hogy: »Orrot néz, s ki-ki látja, mily a priáposzi dárda.« A nőnél pedig a láb a jel, ha például a nő lába hosszú, keskeny és vékony, akkor hosszú, szűk és vékony a hüvelye is, és fordítva. Ugyanígy a meztelen láb közepének a hossza mindig megfelel a teljes (női) nemi szerv hosszának. Ezért mondják, hogy »míg szemléli a lábát, sejtí a nő micsodáját.«*”¹⁰

Különös, hogy Scotus már közismert szöveggént, latin versben idézi a verseket, vagyis a XIII. század elején már jó ideje létezniük kellett. Scotus ismereteit főként arab szakmunkákból merítette, ám egy latin leoninus semmiképpen nem származhatott arab auktortól. A versikék származási helyét szerintem valahol Salerno körül, a XIII. században kell keresnünk – versformájuk és nyelvezetük is erre utal – eredetükre vonatkozóan azonban bizonyosat nem sikerült kiderítenem, hiszen semelyik lehetséges forrásban (SECRETA SECRETORUM, PHYSIOGNOMIA) nem szerepel a háttérükben álló elmélet. A salernói eredeztetést támasztja alá az a tény is, hogy Salvatore De Renzi a leoninuspárt felvette COLLECTIO SALERNITANÁ-jába. Michael Scotus különben szintén kapcsolatban állt a császára által kiváltságokkal ellátott Salerno egyetemével.

Michael Scotus egyébként a női nemi szerv és az orr között is feltételezett összefüggést, hiszen PHYSIOGNOMIÁ-jában említi, hogy az elvesztett szüzesség biztos jele, ha az orrcimpa porca (*catilago pinnulae nasi*) behorpad.¹¹

A latin nyelv több szólásformában is megőrizte e teóriát: „*Nasatus, fortiter mentulatus* – *Nasatus bene, vel bene mentulatus.*”¹²

Európában a hexameterpár és az elmélet közismert maradhatott, Nápolyi Johanna (1326–1382) például állítólag kifejezetten nagy orrú férfiakat választott szeretőnek, amire valami hasonló hiedelem (vagy a tapasztalat?) indíthatta.¹³

A XV. században éppen a mi – Itáliában iskolázott – Janus Pannoniusunk utal a bonára:

„Égi előjelzést írt Vergilius s Aratosz, hogy
 ebből tudja a pór, jó-e vihar vagy eső.
 Ezt az előjelzést se feledd el, öcsém, beszerezni:
 effélét sose írt Vergilius s Aratosz:
 Héraklész talpméreteit, noha múltba enyésztek,
 pisai stádiumon mérte a néhai bölcs –
 Lucia meg csak az orra alapján méri az embert,
 ránéz, s tudja legott, mekkora farka lehet.
 Arcismész ez a Lucia vagy mérnök? No, hiszen csak
 számtani képzettség szülhet ilyen tudományt!”¹⁴

Janus Pannonius talán Antonio Beccadelli (1393–1471) DE URSAE TENTIGINE ET NASO című epigrammájából meríthette a vers ötletét. Beccadelli ugyan nem a pénisz és az orr, hanem a – női! – kéjvágy, a „tentigo” és az orrméret összefüggésére utal:

„Hogyha az órjas orr órjas kéjvágy jele, akkor
 Ursám¹⁵ lábáig csüng le a gerjedelem.
 És ha a kéjvágytól nő nagyra az orr, a te orrod
 akkor is, Ursa, bizony, térdedig ér legalább.”¹⁶

(Csehy Zoltán fordítása)

A XVI. században is láthatóan tovább él a teória. Giovanni Battista della Porta (1536–1615), a hírneves MAGIA NATURALIS szerzője, fiziognómiájában a következőképpen ír:¹⁷ „Az orr a fütykösnek felel meg, azoknak ugyanis, akiknek hosszú és vaskos az orruk, ugyanolyan formájú a hímtagjuk is, és ugyanígy áll a helyzet, ha az orr vékony, vastag vagy rövid. Az orr minősége ugyanilyen viszonyban áll a herék minőségével is. Lampridius szerint az »orrosak« férfiasabbak és tökösebbek. Innen való a közszájon forgó szólás a nagy orrúak fütyköséről: »Az orr nagyságáról ismerszik meg a fark minéműsége.« Lampridius ezt írja ugyanis Antoninus Helio-gabalus életrajzában, akit a szerző kirívóan bujának és undorítóan perversnek ábrázol: »Szám-talan apródot vagy küldöncöt gyűjtött össze, nagy orrúaknak (nasati) nevezte őket, és a legbű-nösebb módon elégitette ki velük vágyait.«”

Porta szerint egyébként a turcsi, disznószerű orr a bujaság jele.

A hírneves DRECAPOTHEKE szerzője, Christian Franz Paullini (1643–1712) az idézett Lampridius-helyre vonatkozóan azonban a következő kritikai eszme-futtatással szolgál:¹⁸ „A nagy orrúak (nasati) nem mindig nagy szerszámúak (bene vasati)! Egyes hölgyikék úgy hiszik, hogy a hosszú és vaskos orr a hasonló hímtag¹⁹ jele – mondja Porta. Ezért írhatta Cae-lius Rhodiginus is,²⁰ hogy Lampridius szerint a nagy férfiaságú férfiakat nagy orrúaknak (na-satos) nevezik. Csakhogy a könyvekben valójában »vasatos« (nagy szerszámú) olvasható! Helio-gabalus, e császári szörnyeteg tehát nem tett egyebet, csak ügynököket küldött ki, hogy számára nagy szerszámúakat keressenek...”

Ismerem egyébként számos tiszteletre méltó és művelt, sőt mélyen jámbor férfiút is, akinek jó-kora volt az orra, a szerszáma azonban apró. Egyáltalán nem tengett túl bennük a nemi étvágy, sőt egyikük szinte impotensnek bizonyult. Megegett viszont, hogy egy igen nemes és szép, ám ugyancsak kikapós szűznek két kérője is akadt. Az egyik derék és vagyonos ember volt, csak éppen csenevész, a másik viszont nagydarab, feltűnően hatalmas orrú, nagy kópé és élvhajhászatra szü-letett férfiú. A leányzó amazt kikoszarozta, és – reményei szerinti nagy szerszáma és erős testalka-

ta miatt – emezt választotta férjül. Amde óriásit kellett csalódnia. Ettől kezdve otthon állandóan folyt a veszekedés, házon kívül pedig a marakodás: jaj volt a férjnek az ágyban folyamatosan tanúsított tehetetlensége miatt.”

Különös, hogy Erasmus, aki ADAGIÁ-jában bőven foglalkozik a „bene nasati, mentulati” (a nagy orrúak nagy farkúak) szólással, és ugyanitt a Lampridius-helyet, illetve Martialist is idézi, a mi versikénkre még csak nem is utal.²¹ Ennek persze az lehet a magyarázata, hogy Erasmus e művében csak klasszikusnak vélt latin szólásokkal, szállóigékkel foglalkozott, középkoriakkal nem. Ugyancsak nem szerepel a vers egy 1670-ben kiadott, óriási anyagot feldolgozó adagiumgyűjteményben sem.²²

Nem az orr, hanem a teljes fej és a férfiúi nemi szerv párhuzamos tüneteiről ír érdekes adatokat Schenck von Grafenberg (1530–1598).²³ Johannes Benedictus Sinibaldus (1594–1658) pedig általában a nemi szervek és az orr kapcsolatát, szümpáthiáját hangsúlyozza – férfi s női nemi szervekét egyaránt –, bár egyértelműen kijelenti azt is, hogy a nagy orr valóban a nagy hímtagra utal. Szerinte az orron vagy a két szemöldök közt, az orr fölött lévő szeplő vagy szemölcs a bujaság legbiztosabb jele.²⁴

A következő évszázadokban a tudományos irodalomban már legfőljebb érdekességképpen említik meg az elméletet, még a legelvakultabb fiziognómusok sem hisznek benne. Az orvosok még elutasítóbbak, Regnerus de Graaf (1641–1673), a férfi nemi szervről szóló korszakalkotó monográfiájában ugyan kitér röviden a hagyományra, de azt írja, hogy a boncolások nem erősítik meg az orr és a hímtag közt fennálló párhuzamokra vonatkozó fiziognómiai elméleteket, de ha még valóban fönnállna is efféle kapcsolat, az sem jelentene semmit, mert a nagy hímtag egyáltalán nem jelent nagy potenciát is egyben, sőt a nemzőképesség szempontjából egyenest káros, mert mire a hosszú péniszből végre kijut a mag, kihűl, és elveszíti nemzőerejét.²⁵

Carl Gustav Carus (1779–1868) híres SYMBOLIK DER MENSCHLICHEN GESTALT című munkájában az orrot taglaló részben már meg sem említi a hagyományt.²⁶

Ezért különös, hogy a teória, kissé ugyan átalakulva, ám a XIX. század végén új életre kelt. A XIX. század végén élettani-patológiai szempontból vizsgálja az orr és a férfi nemi szerv közti kapcsolatokat lehetőségét John Noland Mackenzie amerikai orvos 1898-as cikke.²⁷ Ugyan nem a férfiúi, hanem a női nemi szerv és az orr kapcsolatáról még a XX. században is születnek rendkívül érdekes elméletek. Így például Wilhelm Fliess (1858–1928), a kiváló német biológus, Freud barátja írt egy remek és filozofikus tartalmú könyvet,²⁸ amely szerint a menstruációs ciklus és az orr, illetve az orrnyálkahártya formája, duzzadása, váladékozása, vérzése közt megfelelés vagy legalábbis szoros kapcsolat áll fenn. Fliess az általános duzzadás-lohadás huszonhárom napos periódusát állapította meg, amely szerinte éppoly jellemző férfira-nőre, mint a huszonnyolc napos periódus, asztronomikus vonatkozásai vannak, és olyan öröklődő „hulám”, amely nemzedékeken halad át töretlenül.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy az orr és a hímtag közti megfelelés elmélete ókori eredetű lehet, ám a vele kapcsolatos latin vers csak valamikor a XI–XII. században születhetett, valószínűleg a salernói orvosi iskola körében. A versike és az elmélet elevenen tovább élt a folklórban, noha a tudomány a teóriát már a XVII. századtól elutasította. Különös módon a XIX. század végén az elmélet új életre kelt az orvosi irodalomban, jelenléte pedig a modern néphitben is tagadhatatlan.

Végül álljon itt még néhány érdekesség a témával kapcsolatban, amelyeket semmi képpen sem szerettem volna említetlenül hagyni. Az orr a pszichoanalitikus irodalom-

ban is szexuális jelentést hordoz, és a férfi nemi szerv megfelelőjének számít. Az orr levágása „jelképes” büntetésképpen – mint Havelock Ellis vagy Freud is rámutatott – sok kultúrában a kasztrációt szimbolizálta és helyettesítette.²⁹ A. J. Storfer német néprajzkutató említette az „orrhány”, az úgynevezett *Nasentanz* német népszokását, amely szintén az orr és a pénisz kapcsolatán alapul. Ennek során a tánc győztesének, az úgynevezett *Nasenmonarch*nak a díja egy női alsónemű vagy egy koszorú volt – mindkettő a női nemi szerv szimbóluma.³⁰ Az „orrmutatás” is szexuális – és démonizáló – szokás, és szintén az orr péniszhelyettesítő szerepéből indul ki, vagyis a már Horatiustól jól ismert, démonizáló erejű péniszmutatással azonos. A hagyományos karneváli maszkok nagy orra is egyértelműen péniszhelyettesítő funkciójú. A nagy orr és a pénisz (azaz a férfiaság, siker) kapcsolatára modern irodalmi művek, például Gogol AZ ORR-ja vagy Rostand CYRANÓ-ja is utalnak.

Jegyzetek

1. Ptolemaios: TETRABIBLOS. Ed. and transl. by F. E. Robbins, Cambridge–London, Harvard Un. Press–Heinemann, 1980. 316–332. (III. 12. 147–154.)
2. Desmond Morris: TESTKÖZELBEN. AZ EMBERI ÉJ ÚTICALAUZA. Gondolat, 1990. 72–73.
3. Vö. Phaedrus 1.29.7f, PRIAPEIA 12.14., ill. Adams, J. N.: THE LATIN SEXUAL VOCABULARY. London, Duckworth, 1982. 35. A verseket nagyrészt – jobb híján – a saját fordításomban közlöm. Ahol más fordítást használtam, megjelöltem a fordítót.
4. Michael Scotus a császár asztrológusának címét viselte.
5. Weber, K. J.: DEMOKRITOS, ODER HINTERLASSENE PAPIERE EINES LACHENDEN PHILOSOPHEN. Leipzig, Brockhaus, o. J., Bd. VIII. 282.
6. A Baardus név valószínűleg csak „férfi”-t jelent – ebből az ősi germán szóval rokon az angol beard és a német Bart ’szakáll’ szó is. Olykor azonban ’szerzetes’, ’barát’ értelme is volt (például a bardocucullus szóban). Lehetséges, hogy ez a változat szerzetes- és apácacsúfoló (lásd virgo) versike.
7. Walther, Hans: PROVERBIA SENTENTIAEQUE LATINITATIS MEDII AEVI. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1965. Teil 3. 781.
8. De Renzi, Salvatore: COLLECTIO SALERNITANA. Napoli, Tipografia del Filiatre-Sebezio, 1859 (ed. 2.) Pars IV. Caput VI. 51. p. (1790.)
9. Az interneten, olasz szöveggörnyezetben, forrásjelölés nélkül még a következő változatot találtam: „*E naso cognoscitur quanta sit hasta virilis.*” Ez a változat azon túl, hogy nem leonikus, a caesurát is mellőzi, vagyis meglehetősen barbár.
10. Michael Scotus: DE SECRETIS NATURAE. Cap. 23. In: Albertus Magnus: DE SECRETIS MULIERUM, ITEM DE VIRTUTIBUS HERBARUM, LAPIDUM ET ANIMALIUM. Amstelodami, Boom, 1669. 261–262. „*Nam videndo virum convenienter habemus iudicium de illo, et sic similiter de muliere. Verbi gratia in visu nasus longus et grossus significat praeputium magnum et e converso, et super hoc dicit quidam et bene »Ad formam nasi dignoscitur hasta Priapi«. Et in muliere pes est signum, quia si fuerit ei pes longus, et strictus ac macer, significat vulvam longam, strictam ac macram et e converso... Item mensura medii pedis nudi est mensura longitudinis vulvae totius unicuique. Unde dicit quidam: »Ad formam pedis cognoscis vas mulieris.«*”
11. Ioannes Benedictus Sinibaldus: GENEANTHROPELAE SIVE DE HOMINIS GENERATIONE DECATEUCHON. Romae, F. Caballus, 1642. 557.
12. Blondeau, N.: DICTIONARIUM EROTICUM LATINO-GALLICUM. Paris, Isidore Liseux, 1885. 98., ill. Pierrugues, P.: GLOSSARIUM EROTICUM LINGVAE LATINAE. Paris, Dondey, 1826. 337.
13. ERGÄNZUNGSBAND ZUM BILDERLEXIKON KULTURGESCHICHTE – LITERATUR UND KUNST – SEXUALWISSENSCHAFT. Wien–Leipzig, Verlag für Kulturforschung, 1931 518–520. (Remek illusztrációk)

rációkkal!) Lásd még: Rifelli, Giorgio: ALL' ORIGINE DI... NASO. www.psicolinea.it/S_A/all_origine_di_naso.htm.

14. Janus Pannonius, 173. In: Ács P.–Jankovics, J.–Kőszeghy P.–Tamás Zs.: RÉGI MAGYAR IRODALMI SZÖVEGGYŰJTEMÉNY. Janus Pannonius. Balassi, 1998. Az eredeti szöveg így szól: „*Fecit Virgilius prognostica, fecit Aratus, / praesciat unde imber rusticus, unde notos. / hoc, iuvenes, vestris prognosticon addite libris, / quod nec Virgilius, sed nec Aratus habet. / Pisaeo a stadio doctissimus ille sophorum / mensuram plantae repperit Herculeae, / Lucia cum nasum cuiusquam mensa videndo est, / inguinis extemplo conicit inde modum. / Vel physiognomon es, Lucia, vel geometres: / tale magisterium sola mathesis habet.*”

15. Ursa – tipikus prostituáltnév, ám itt fiktív személyről van szó.

16. Antonio Beccadelli: HERMAPHRODITUS. Pozsony, Kalligram, 2001. Ford. és utószó Cseh Zoltán. 14. p. (I. 8.) Az eredeti így szól: „*Si multus multae est nasus tentiginis index, / Ursae tentigo tenditur usque pedes. / Quin si multa ampli nasi tentigo sit index, / nasus ad usque tuum tenditur. Ursa, genu.*”

17. Porta, J. B.: DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA. Ursellius, C. Sutorius 1601. (II. 9.) 145. p. c. „*Nasus correspondet praeputio: nam quibus longus et crassus, eadem mutonis forma, sic si acutus vel crassus, vel brevis. Sic narium qualitas respondet testiculis. Nasati apud Lampridium viriliores, ac bello mutoniati censentur. Unde paroemia de nasatorum peculiario vulgo trita: nasi magnitudine mutonis concipi qualitatem. Is enim in vita Antonini Heliogabali, quem scribit fuisse extremi luxus, ac nefariae libidinis haec habet: Subactarios vel emissarios innumeros collegit, ac nasutos vocabat, quibus ad libidinem exercendam scelestissime utebatur.*”

18. Christianus Franciscus Paullinus: OBSERVATIONES MEDICO-PHYSICAE RARAE, SELECTAE ET CURIOSAE. Lipsiae, Vidua J. Heinichii, 1706. 141–142. p. (Centuria prima, XCVII. Observatio)

19. Muto vagy mutonium.

20. Caelius Rhodiginus: LECTIUNUM ANTIQUIARUM LIBRI TRIGINTA. XXVII. 27.

21. DESIDERII ERASMI ROTERODAMI ADAGIORUM CHILIADES. H. n., Wechelus–Marnius–Aubrius, 1599. 1064–1065.

22. „*Adagia, id est proverbiorum, paroemiarum et paraboliarum omnium, quae apud graecos, latinos, hebraeos, arabes etc. in usu fuerunt collectio absolutissima.*” Francofurti, Zubrodt–Andreae, 1670.

23. Schenckius a Grafenberg, Ioannes: OBSERVATIONUM MEDICARUM RARIORUM LIBRI VII. Lugduni, Huguetan, 1643. 508–509.

24. Sinibaldus, Ioannes Benedictus: GENEANTHROPEIAE SIVE DE HOMINIS GENERATIONE DECAEUCHON. Romae, F. Caballus, 1642. 201., 206.

25. Regnerus De Graaf: DE VIRORUM ORGANIS GENERATIONI INSERVIENTIBUS. Lugduni Batavorum, Hackius, 1668. 132–133. p. Kévszel előbb De Graaf babonaként utasítja el azt a népszokást, amely szerint a köldökszínórt a hasfaltól távol kötötték meg, nehogy „visszahúzza” és ekképp megrövidítse a péniszt.

26. Carl Gustav Carus: SYMBOLIK DER MENSCHLICHEN GESTALT. Leipzig, Brockhaus, 1858. 210–217.

27. Mackenzie, J. N.: PHYSIOLOGICAL AND PATHOLOGICAL RELATIONS BETWEEN THE NOSE AND THE SEXUAL APPARATES IN MAN. Johns Hopkins Hospital Bulletin, No. 82., Jan. 1898. 10–17. – A cikket nem tudtam elolvasni, mert a hazánkban, korábban az Egyetemi Könyvtárban található egyetlen folyóiratpéldányt, sok ezer egyéb régi kötettel együtt, 2006-ban megsemmisítették.

28. Wilhelm Fliess: DIE BEZIEHUNGEN ZWISCHEN NASE UND WEIBLICHEN GESCHLECHTSORGANEN. Leipzig–Wien–Dresden, Deuticke, 1897.

29. Lásd: Vergilius: AENEIS. VI. 497.

30. Storfer, A. J.: MARIAS JUNGFRÄULICHE MUTTERSCHAFT. EIN VÖLKERPSYCHOLOGISCHES FRAGMENT ÜBER SEXUALSYMBOLIK. Berlin, Barsdorf, 1914., ill. Wendeler, C.: BILDERGESCHICHTE DES 17. JAHRHUNDERTS. Zeitschrift der Verein für Volkskunde 15 (1905). 30–34.